

Andrzej Malinowski

ROZWÓJ FIZYCZNY MŁODZIEŻY POLSKIEJ Z SAMBORA I OKOLIC (UKRAINA ZACHODNIA)

Wstęp

Badania rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej dzieci i młodzieży w Polsce można uznać za zadowalające. Ukazują one różnice regionalne i środowiskowe, które winny stanowić element polityki ekonomicznej i zdrowotnej. Dotychczas jednak nie widać niemal żadnego zainteresowania władz, jak i środowisk naukowych tymi problemami w stosunku do dzieci i młodzieży polskiej, zamieszkujących obszary Litwy, Białorusi, Ukrainy czy Kazachstanu.

Szersza możliwość takich badań na Białorusi została stworzona przez Naukowy Komitet Badawczy „Dzieci Czarnobyla”, który patronował białorusko-polskiej ekspedycji badawczej. Ukazane tam dane również dla dzieci polskich zachęciły do podjęcia szerszych obserwacji tych problemów na terenie pogranicza Polski i wymienionych krajów Europy Wschodniej. Specyfika warunków bytowych i zdrowotnych jest dość podobna we wszystkich tych państwach, choć niewątpliwie najlepsze są one na Litwie. Dzieci i młodzież litewska żyjąca tak na Litwie, jak i na Suwalszczyźnie w Polsce ma wyższe wartości wskaźników rozwoju biologicznego i sprawności fizycznej [4, 5, 6]. Również wskaźniki te są wyższe wśród młodzieży polskiej z terenów Litwy niż z przodujących regionów Polski. Natomiast dzieci i młodzież polska z Białorusi wykazuje dość podobny przebieg rozwoju i dojrzewania do Białorusinów. Wartości te są niższe od danych dla Polski. Również dzieci narodowości białoruskiej z okolic Hajnówki wykazują niewielkie opóźnienia rozwojowe w stosunku do Polaków. Dla pełnego wyświetlenia tych problemów należałoby poszerzyć badania w Polsce o dane dla mniejszości narodowych, a zwłaszcza o Polaków żyjących poza wschodnią granicą Polski.

Należy pamiętać, że zjawiska rozwoju fizycznego są wg T. Bieleckiego i Z. Welona „czułymi barometrami rozwarstwienia społecznego ludności” [1]. Już J. Czekanowski [3] pisał, że „Wzrost jakkolwiek jest uwarunkowany przez właściwości dziedziczne, antropologicznie (rasowo) zróżnicowane, wykazuje jednak wielką plastyczność odzwierciedlającą wpływ środowiska”. Jego zdaniem „Średnie arytmetyczne wzrostu stanowią czuły miernik orientujący co do poprawy lub pogorszenia warunków bytu ludności”.

Cel pracy i materiał badawczy

We wrześniu 1995 roku Katedry Antropologii oraz Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego Uniwersytetu Łódzkiego oraz Katedra Wychowania Fizycznego WSP w Częstochowie prowadziły kompleksowe badania rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej w szkołach polskich we Lwowie. W ramach tej akcji pozyskano również dane dotyczące wysokości i masy ciała młodzieży polskiej z Sambora oraz jego okolic (208 chłopców i 187 dziewcząt). Większość danych uzyskaliśmy dzięki pomocy ks. Andrzeja Kurka.

Celem niniejszego doniesienia jest określenie stopnia i kierunku odchylenia wysokości i masy ciała tamtejszej młodzieży w stosunku do danych krajowych. Jako układ odniesienia przyjęto dane młodzieży z Poznania [2].

Wyniki badań i ich omówienie

Wyniki badań w postaci charakterystyk liczbowych zestawione są w tabeli 1 i 2.

Uzyskane dane dotyczące długości i masy urodzeniowej badanych wynosiły dla chłopców 51,28 cm i 3 481,3 g i dla dziewcząt 50,31 cm oraz 3 225,5 g. Dane dla współczesnych noworodków z Poznania zawierają jedynie masę, która dla chłopców wynosi 3 651,7 g i dla dziewcząt 3 594,0 g. Analiza zawartych w tabeli 1 danych wskazuje, że we wszystkich grupach wieku chłopcy i dziewczęta z Sambora ustępują rówieśnikom z Poznania. Przeciętnie chłopcy w całym badanym odcinku ontogenezy są niżsi o 2,3 cm, a dziewczęta o 2,0 cm. Ustępują oni również masą ciała, przeciętnie chłopcy o 3,9 kg i dziewczęta 2,8 kg.

Powyższe dane dokumentują również znany fakt mniejszych zapóźnień rozwojowych dziewcząt niż chłopców występujących pod wpływem niekorzystnych czynników środowiska. Sądzę, że gorszy poziom rozwoju dzieci i młodzieży ze środowisk polskich na Ukrainie, podobnie jak i na Białorusi, winien inspirować stosowną pomoc materialną, medyczną i pedagogiczną dla wszystkich polskich szkół, stowarzyszeń kulturowych czy parafii katolickich.

Tabela 1. Przeciętne wartości wysokości i masy ciała polskiej młodzieży z Zachodniej Ukrainy (Sambor) na tle rówieśników z Poznania:

Wysokość ciała														
chłopcy								dziewczęta						
wiek	N	\bar{X}_s	S_s	\bar{X}_p	S_p	$\bar{X}_s - \bar{X}_p$	$\frac{\bar{X}_s - \bar{X}_p}{S_p}$	N	\bar{X}_s	S_s	\bar{X}_p	S_s	$\bar{X}_s - \bar{X}_p$	$\frac{\bar{X}_s - \bar{X}_p}{S_p}$
10	32	135,8	6,4	139,9	6,3	- 4,1	- 0,65	30	137,7	6,4	141,6	6,5	- 3,9	- 0,60
11	28	144,9	6,8	145,1	6,3	- 0,2	- 0,03	32	145,5	6,2	147,1	5,6	- 1,6	- 0,29
12	35	149,3	6,8	151,4	7,1	- 2,1	- 0,30	25	150,8	6,8	153,3	7,6	- 2,5	- 0,33
13	25	156,8	8,1	158,0	8,4	- 1,2	- 0,14	26	155,7	6,7	157,7	6,4	- 2,0	- 0,31
14	30	164,1	8,0	166,1	8,2	- 2,0	- 0,24	30	160,2	5,9	162,5	5,7	- 2,3	- 0,40
15	31	171,0	7,3	173,4	7,1	- 2,4	- 0,34	21	163,2	5,8	163,9	5,6	- 0,7	- 0,12
16	27	172,0	6,0	176,3	5,8	- 4,3	- 0,74	23	163,9	5,9	164,9	6,1	- 1,0	- 0,16
Masa ciała														
10		33,0	6,2	33,3	5,8	- 0,3	- 0,05		30,0	6,2	34,0	6,4	- 4,0	- 0,62
11		34,1	6,5	37,2	6,7	- 3,1	- 0,46		35,1	6,7	37,6	7,4	- 2,5	- 0,34
12		36,6	7,3	40,6	7,4	- 4,0	- 0,54		39,2	7,2	42,4	8,5	- 3,2	- 0,38
13		45,0	7,5	46,5	7,9	- 1,5	- 0,19		42,8	7,4	46,5	7,5	- 3,7	- 0,49
14		49,2	8,0	52,7	9,1	- 3,5	- 0,38		46,6	7,0	50,0	6,6	- 3,4	- 0,51
15		54,0	8,0	60,3	8,3	- 6,3	- 0,76		52,4	7,2	54,4	7,4	- 2,0	- 0,27
16		56,3	8,2	64,7	8,7	- 8,4	- 0,96		54,8	7,3	55,9	7,1	- 1,1	- 0,15

Tabela 2. Wartości różnic między rocznikami „przyrostów” badanych cech u młodzieży z Sambora (S) i Poznania (P):

Wiek	Wzrost [cm]				Masa ciała [cm]			
	S	P	S	P	S	P	S	P
10-11	9,1	6,2	7,8	5,5	1,1	3,9	5,1	3,6
11-12	4,4	6,3	5,3	6,2	2,5	3,4	4,1	4,8
12-13	7,5	6,6	4,9	4,4	8,4	5,9	3,6	4,1
13-14	7,3	8,1	4,5	4,8	4,2	6,2	3,8	3,5
14-15	6,9	7,3	3,0	1,4	4,8	7,6	5,8	4,4
15-16	1,0	2,9	0,7	1,0	2,3	4,4	2,4	1,5

Wnioski:

1. Noworodki polskie z Sambora i okolic wykazują niższe wartości urodzeniowej masy ciała.
2. Chłopcy i dziewczęta z Sambora mają niższe wartości wysokości i masy ciała w stosunku do rówieśników z Polski.
3. Celowe jest baczniejsze zwrócenie uwagi na stan rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej Polaków żyjących poza krajem oraz mniejszości narodowych żyjących w Polsce.

Bibliografia

1. Bielicki T., Welon Z. „Problem nierówności biologicznej warstw społecznych”, *Mat. i Pr. Antrop.*, 109, 1988.
2. Cieślak J. i wsp. *Dziecko poznańskie '90*, Poznań 1994.
3. Czekanowski J., *Zarys antropologii Polski*, Lwów 1930.
4. Malinowski A., Lorkiewicz W., *Rozwój fizyczny dzieci i młodzieży z pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego*, *Biologia populacji ludzkich współczesnych i pradziejowych*, Słupsk 1992.
5. Malinowski A., Subocz E., *Stan rozwoju fizycznego młodzieży polskiej w Litwie*, *Problemy rozwoju, zdrowia, edukacji prozdrowotnej i ekologicznej*, Wyd. WSP, Częstochowa 1995/1996.

6. Malinowski A. i współaut. *Zmienność wysokości ciała dziewcząt i chłopców białoruskich w okresie od 1931 do 1993 roku, Problemy rozwoju, zdrowia, edukacji prozdrowotnej i ekologicznej*, Wyd. WSP, Częstochowa 1995/1996.

SUMMARY

Andrzej Malinowski

BIOLOGICAL DEVELOPMENT OF POLISH ADOLESCENTS IN SAMBOR AND ITS SURROUNDINGS (WEST UKRAINE)

Investigations concerning physical development and physical fitness of children and adolescents in Poland reveal regional and environmental differences. Possibility of investigating the abovementioned problems in relation to Polish children and adolescents residing in Lithuania, Byelorussia, Ukraine has occurred only recently. Specific health and living conditions are quite the same in those countries, although they are relatively best in Lithuania.

The aim of this report is to determine the degree and direction of deviations in height and weight of Polish children and adolescents in Sambor, Ukraine in relation to national standard. Data on children and adolescents from Poznań was used as reference.

Information about height and weight of 208 boys and 187 girls aged 10 to 16 is used in this paper. Information about length and weight at birth was also collected.

New born babies in Sambor and its neighborhood weighless at birth. Boys and girls from Sambor have lower height and body mass in relation to children and adolescents of the same age in Poland. Developmental delay of girls is less apparent than those of boys.